

Vratio se Trifun

Zoran Grujić Gruja

OTVORENA KNJIGA

BEOGRAD 2021.

- *Copyright* © za ovo izdanje Otvorena knjiga -

—

Sve se može, kad se neće.

Boj se ovna,
boj se govna,
a kada ću živeti?

Meša Selimović

1.

U prostranoj dolini, reka preseca varoš na dva dela. Malu stranu, koja ima nešto manje kuća pa otud i takav naziv, i Veliku stranu, gde je crkva, sresko načelstvo i gimnazija. Kameni most spaja ono što je voda razdvojila.

Sunčan je letnji dan. U glavnoj ulici drvored i senke visokih jablanova padaju na usku sporednu ulicu, prekrivajući pogrebnu povorku, koja laganim koracima ulazi u tu senku. Na čelu sprovoda mladić nosi krst, a iza njega crkveni barjaci i pogrebna kola sa upregnuta dva crna konja. Kraj sprovoda trčkara čovek, okruglog, od vrućine zajapurenog lica i povremeno maramicom briše oznojeno čelo. Čas je na početku povorke, čas juri na njen kraj. Popravlja trake na vencima, opominje one koji, po njegovom mišljenju, ne drže korak. Prilazi barjaktaru i tihim glasom ga kori što ne drži barjak ravno. A onda pogleda čitavu kolonu od početka do kraja. Vreba neki razlog i vazda ima nešto da prigovori. To je gospodin Trifun, činovnik u načelstvu.

Nema sahrane na kojoj on, za svojih pedeset godina, nije bio. Varošani su govorili da život ume da bude nepredvidljiv, a da je jedino izvesna smrt, i to da će sahranu, taj zadnji čin, da im organizuje upravo on.

– Dabogda ti Trifun nepozvan u kuću došao! – čulo bi se kad se neko u gradu posvađa.

Čak je i stari popa, a sad i ovaj novi, pazio da kojim slučajem pri opelu ne preskoči štogod ili nešto pogreši.

Gospodin Trifun je crkvene obrede znao napamet. Pop i ne sumnja da bi ga on, svakako, tu pred svima, nagrdio što mu red krši.

Prošle godine, kad ono ubiše Kralja Aleksandra u Marseju, čim je to čuo, Trifun stade da skida kofer sa šifonjera.

– Kuda ćeš to? – upitala ga je žena, gospa Nata, uplašenim glasom.

– Za Beograd – odgovorio je i istovremeno pomislio – kakav bih ja bio čovek da se ne ponudim oko sahrane jednog kralja? Zar da propustim jedan takav veličanstveni pogreb?

Već je video sebe kako kao dirigent diriguje dugačkom povorkom i stara se da sve prođe kako treba. U tom svom zanosu je smetnuo sa uma da je on samo jedanput bio u Beogradu. Zaboravio je kako je tada lutao ulicama, raspitujući se gde je bolnica u koju je krenuo da poseti kuma. Samo jedno ga je mučilo: kako će sa diplomatskim korom, da li i njih sme da raspoređuje i štogod opominje?

Gospa Nata je plakala, molila, ali zalud. Kako dece nisu imali, ona je svu svoju pažnju i ljubav nesebično pružala svom mužu. Otud i taj strah od odvajanja, jer joj je muž bio 'sve i svja'. Svoju ljutnju pokazao i time što ga tog jutro nije ispratila na železničku stanicu. Voz je piskom oglasio ulazak u stanicu i već je krenuo da se zaustavlja, kad je gospa Natin rođak dotrčao do Trifuna i saopštio da mu je umrla tašta.

– Ljudi, ja stvarno ne znam kako će oni tamo u Beogradu da se snađu bez mene – zabrinuto je govorio Trifun u dvorištu pokojnice, dok su čekali popa.

– Ona je to namerno umrla samo da ja ne odem! – ljutito je govorio. – Gospodo, znao sam da je naopaka i na svoju ruku, ali ovoliko... – čudio se i širio ruke uzdišući.

Trifun je, kao i obično, organizovao sahranu bez i jednoga propusta. On je čovek sporih pokreta, kratkih nogu, više bucmast nego debeo. Kad hoda ulicom, kao da se kotrlja, polako i natenane. Na sahranama pak, živne sve u njemu, namah ubrza i pokret i govor. Onda i ne čudi što ga tada, i sreski načelnik, i svi viđeniji ljudi staleški iznad njega, bespogovorno slušaju. Kao general pred bitku, on sve stavlja pod svoju komandu. O pokojniku govori sve najlepše dok govor čita.

E sad, on ti je imao govore u tri kategorije. „Ni po babu ni po stričevima”, već je svrstavao preminule po zaslugi i delu. U prvu kategoriju spadali su ugledni, blagorodni ljudi, koji po Trifunu, zaslužuju da budu ispraćeni lepim kitnjastim govorom. Da je pokojnik zapao u drugu kategoriju, okupljeni bi odmah shvatili, jer je počinjao rečima: „Svi smo mi grešni...”. To su bili, obično, pokojnikovi gresi bez neke velike pričinjene štete, vezani za samu ljudsku prirodu, kako nam i sam početak govora kaže. Trifunu su svi verovali, on je bio kao vaga koja tačno meri. Treća kategorija je kratak, suvoparan govor, više reda radi. Takvim jednim govorom je ispratio i svoju taštu. Dok ga je čitao, osetio je gospa Natin ljutiti pogled, ali ga to nimalo nije omelo.

2.

Trifun i gospa Nata su živeli usred varoši u glavnoj ulici. Ispred njihove kuće, tu kraj same ograde, zasađen je bor, koji je domaćin stalno okom premeravao da mu ne nadvisi krov. A u samoj ulici stari dud, do skora je pravio hlad bacajući senku u dvorište, dok ga Trifun nije posekao.

– Što iseče dud? – upita ga gospa Nata vraćajući se tog jutra sa pijace. – A baš su lepo cvrkutale ptice sa grana.

– Cvrkutale, kažeš. A jesam li ja tražio od njih da cvrkuću? – pitao je, sav crven od srdžbe, unoseći joj se u lice.

Kao i obično, ona bi se odmah sklanjala, bojeći se da se ovaj još više ne rasrdi.

A drvo je stradalo jer je on slabo podnosio galamu dečurlije koja se svaki bogovetni dan okupljala da jede dudinje. Deca su se pela na drvo, veselo se dozivajući, viseći sa grana. Po njegovom mišljenju, takav kaos je bio nedopustiv.

Od prošle godine stoji nova gvozdena kitnjasta ograda. Samo, za nevolju, Trifun je muku mučio sa kapijom koja je neprestano škripala. Kako se ulazi ili izlazi iz dvorišta, ona resko zavija. Oglasi se tako da je nadaleko možeš čuti. Mazana je svinjskom mašću, guščijom, kolomazom i čime sve ne, i ništa. Kapija i dalje po svome. Gospa Nata je mislila da je džaba to silno mazanje šarki, već da kapiju treba razraditi, da se što više kroz nju ulazi i izlazi. Misli, ali ne kazuje. Kanda je i kapiji malo to što u celom

jednom danu naiđe samo mlekadžija, poštar jedared ili dva puta u mesec dana, i to je sve. Tolike godine u braku, a ona, eto, nikako da se navikne što joj retko ko u kuću navrati.

Bilo je toplo nedeljno letnje popodne kada je Trifun izneo radio ispred kuće. Sedeo je zavaljen u baštensku stolicu i slušao muziku. Kraj njega je sedela gospa Nata i vezla goblen.

Ima sigurno tri godine kako je naumio da kupi radio. Sve peškire koje bi dobijao na sahranama, sakupljao je i uredno stavljao u šifonjer. Smislio je, da kada ih dovoljno nakupi, proda i za taj novac pazari radio. Srčano ih je, svih tih godina, branio od moljaca, ne žaleći kuglice naftalina.

Sama varoš nije mala, a opet ni toliko velika da bi u godinu dana bilo dovoljno pogreba za ono što je isplanirao. Zato je upriličio da se ubuduće, i za sedam i za četrdeset dana, daruju peškiri, a ne samo na sahranama. Prvom prilikom doneo je na groblje peškir od kuće i počeo da uvodi novi običaj.

– Deder snajka, priveži mi oko ruke ovaj peškir što sam doneo od kuće – tihim glasom je govorio Trifun, napadno gledajući pokojnikove rođake.

Time im je sve rekao, da, eto, on mora na sve da misli kad već oni ne umeju, te se trošku morao izložiti. Onda bi, neko vreme, umirivao te iste pokojnikove bližnje, koji bi se svadali između sebe zbog napravljenog propusta.

– Ma pustite sad to, nije ni mesto ni vreme – govorio je žmirkajući lukavim očima.

Posle je sve išlo glatko. Varošani, videvši jedni od drugih, a da ne budu mimo sveta, brzo usvojiše novi običaj

darivanja. Na njegovo zadovoljstvo, orman je počeo da se puni. Kad je došao čas, dva kofera krcata peškirimima prodao je trgovcu u susednom gradu. Tako je najzad i kupio radio, vredno odvajajući od tuđih usta.

Nešto zbog muzike sa radija, a više od obilnog ručka, Trifun je počeo da drema. I zasigurno bi zaspao da krajičkom oka nije spazio Lelu Cigančicu, koja se nalaktila na ogradu i zaneseno pevušila uz muziku. Kao da je ugledao nečastivog, naglo je skočio iz stolice i isključio aparat. Pri tom je toliko uplašio suprugu, da je ova ispustila goblen pitajući se šta to bi. Ugledala je ljutito lice svoga muža, a kraj ograde, još jedno, osmehnuto, izazivačko, kočoperno lice Lele Cigančice.

– E, crko dabogda, i ti i to tvoje sokoćalo – viknula je Lela i laganim koracima otišla dalje niz ulicu.